

'Ik wil het land slechts weer even aanraken'

Terug naar Papua

Het paradijselijke Papua kent een lange geschiedenis van misbruik, onrecht en onderdrukking. Ruud Nagel bracht er zijn kleuterjaren door en keerde onlangs terug. 'Hoewel ik erg jong was bij mijn vertrek uit Indonesië, zit dit land in mijn vezels'.

Ga ik nu niet, dan ga ik nooit. Misschien is dat wel de verklaring waarom ik nu afreis naar Papua, het land van mijn kleutertijd. Ik heb het tot dusverre uitgesteld omdat het ver weg ligt, omdat ik een hekel aan reizen heb, omdat het veel geld kost, omdat het ongemakken met zich meebrengt, omdat, omdat... Maar ik móet, omdat ik het mezelf heb opgelegd er ooit nog eens terug te keren, vooral naar Manokwari, de stad waar we vroeger woonden. Ik ga omdat dit de gelegenheid is, want zoonlief en schoondochter gaan die kant op. Voor hen zal dit een werkbezoek zijn, want Papua wordt hun domicilie, ze gaan in opdracht van de Stichting Duurzame Samenleving Papua Barat (SDSP). Hun geplande reis is voor mij het moment om ook die kant op te gaan: gezelliger, gemakkelijker en fijner in alle opzichten. Het is nu of nooit.

Mijn buurvrouw tijdens vlucht KL 809 van Amsterdam naar Jakarta is een Indonesische die terugkeert na een familiebezoek in Rotterdam. Als het ijs tussen ons enigszins is gebroken, vraagt ze waar ik naartoe ga in haar land. Ik vertel haar over Papua, waarop haar vrolijke gezicht verstart. 'Oahh, Papua!', klinkt het alsof ze zojuist een uitbraak van cholera bij me heeft geconstateerd. Bij deze verklap ik dat ik de komende tijd vaker soortgelijke reacties van Indonesiërs zal krijgen. Papua is voor hen kennelijk een soort Siberië. En ineens dringt de donkere geschiedenis van dit gebied zich weer aan me op, ooit Nederlands Nieuw-Guinea,

ooit Irian-Jaya. Een gebied dat – nauwelijks de prehistorie ontgroeid – in 1962 door Nederland, onder druk van de VS en de VN, moest worden overgeleverd aan Indonesië.

Mijn buurvrouw vraagt wat ik er ga doen. De Baliemvallei bezoeken misschien? Nee, zeer zeker niet, ik ga 'slechts' naar de Vogelkop. De Baliemvallei is voor 'gewone' toeristen, voor peniskokerbewonderaars, en dat is het laatste wat ik wil zijn. Ik wil het land slechts weer even aanraken, meer niet. Ze knikt begripvol, maar vooral zorgelijk. Aangekomen op het vliegveld Soekarno-Hatta krijg ik een hand. 'Veel sterkte in Papua', zegt ze. De toon van mijn reis is gezet.

'De Baliemvallei is voor "gewone" toeristen, voor peniskokerbewonderaars, en dat is het laatste wat ik wil zijn'

Splendid isolation

Daar is Indonesië weer: de onlogische afhandelingen, de geur van kruidnagelsigaretten, de vochtige hitte, rappe gebaren met slanke handen, donkere ogen, mierzoete deo's, vriendelijkheid, strakke uniformen. Hoewel ik erg jong was bij mijn vertrek, zit dit land in mijn vezels. Veel tijd om dit alles tot me door te laten dringen is er echter niet, want ons

Uitbundige kinderen in zee.

Losmen op palen in zee.

vliegtuig naar Makassar staat al te wachten. Rond middernacht komen we aan. Ik ben hondsmoe, neem een hete douche en doezel op bed weg terwijl ik naar het Samsung-beeldscherm aan mijn voeteneind staar, waarop Europees voetbal gaande is (Manchester United tegen Real Madrid) en een Indonesische 'Idols' voorbij komt, dat op zijn beurt weer wordt onderbroken door een reclamespotje van Friesche Vlag (?). Het staat nog steeds 0-0 als de man met de hamer zijn zin krijgt.

'Niet alles is paradijselijk in Papua. We mandiën en ontlasten ons op plekken die de grootste nachtmerrie zullen zijn voor iemand met smetvrees'

De volgende dag hangen we al vroeg in de lucht. Het is helder, ik kijk ongehinderd neer op de eerste vooruitgeschoven posten: eilandjes als groene, harige wratten omzoomd door maagdelijke zandrepen temidden van koraaltuinen in een jadekleurige zee. Water gaat over in vasteland – wat feitelijk onjuist is, want ook Nieuw-Guinea is een eiland, na Groenland zelfs het grootste ter wereld. Hieronder ligt de grens waar de Aziatische wereld overgaat in de Australische – waar zoogdier buideldier wordt. Ik heb een uitiem uitzicht over eindeloos regenwoud dat als een geplooid tafellaken onder me door glijdt in een medley van groenen. Overal glooiingen, bergen, hoogvlakten, meanderende koffiekleurige rivieren, en sporadisch een hutendorpje tegen een bergflank of rivier geplakt. Nergens infrastructuur, splendid isolation. Hier geen 'Idols', Friesche Vlag of Champions League.

School te Manokwari.

Manokwari

Als de dag weifelt tussen licht en donker, zit ik onderuitgezakt op een luie rotan stoel op het ruime overdekte bordes van ons YAT-losmen in Manokwari dat zich op een hoger deel van de stad bevindt, ongeveer op de grens van bebouwing en jungle. YAT staat voor 'Yayasan Alternatif Turis', wat inhoudt dat het logement bij uitstek geschikt is als uitvalsbasis voor ecotoeristen. Het is een keurig witgekalkt, koloniaal uitzienend huis waar zich een veranda omheen slingert, half verscholen tussen het groen.

Ik recupereer van de vermoeiende reis, geef mijn zintuigen de ruimte. Een enorme vlinder wappert voorbij: pikzwart met grote, witte stippen. Jazeker, we bevinden ons in de Vogelkop, hét Wallhalla voor vlinderaars, maar ook voor liefhebbers van paradijs- en preeelvogels, zeeleven, you name it. Op de achtergrond een zachte ruis aan geluiden: junglesound, een tokèh die tokèh roept, insectengezooem dat af en toe wordt onderbroken door het gejack van een kamponghond, een inheems lied uit een warme keel, een tot gebed oproepende moellah of een claxon uit downtown Manokwari.

De tijd gaat voorbij, en terwijl mijn zoon en schoondochter enkele relevante projecten bezoeken, begin ik de stad uit mijn kleuterjaren te proeven. Eerst de directe omgeving, daarna verder, te voet, per bromfietstaxi of taxibusje. Ik ontdek de schoonheid van Manokwari, dat

aan een turkooizen baai gelegen is, waarin twee palmeilanden drijven. Langs het water de paalwoningen van de vissers en de bonte markt. Hogerop de hotels, banken en kantoren, de vele kerken en moskeeën (Indonesiërs zijn doorgaans moslim, Papoea's christelijk), scholen, gouvernementsgebouwen en vanzelfsprekend de vele kampongs en betere woonwijken. Aan de randen van het middelgrote stadje, met de buitengebieden meegerekend ruim honderdduizend zielen, staat het regenwoud te dringen. Dit alles wordt afgekaderd door een majestueus donzig hooggebergte. Ik kuier door dit tropische amfitheater, waarbij deze blanke Indo voortdurend wordt toegeroepen met 'hé mister!'. Geholpen door foto's, schetsjes, maar óók op gevoel, herken ik vaag de locatie van mijn oude schooltje, de aloen-aloen waar de gemeenschap samenkwam op Koninginnedag (ik op een versierde driewieler), het oude Nederlandse officiersonderkomen en vooral het strand van Pasir Putih waar we altijd zwommen. Ook het ziekenhuis staat er nog. Bijzonder daarbij is dat ik me met name de betonnen afwateringsgo-

Ruud Nagel met zijn
schoondochter.

ten herinner. Misschien heb ik daar wel eens gespeeld, of anders is het wellicht iets Freudiaans. Ons oude huis aan de Fanindiweg is helaas verdwenen, ook de plek vind ik niet terug, wat mogelijk met een veranderd stratenplan te maken heeft. Verder is alles nieuw voor me. Natuurlijk is het veel en veel drukker geworden sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw. Onlangs heeft zelfs een heus warenhuis zijn poorten geopend. Ik hoorde iemand daarover ironisch opmerken dat hij met name bezocht wordt door import-Indonesiërs, veelal Javanen en transmigranten van Sulawesi. De Papoea's kunnen meestal enkel verlekkerd door de etalageruiten naar binnen kijken. Zo liggen kennelijk de verhoudingen – pijnlijk. Ik snuif geuren op, snoep fruit en ander lekkers, zie overal rode monden van de betelnotenpruim en het resultaat: donkere klodders kwat op het plaveisel.

Natuurschoon

Manokwari is nog niet het einde van de wereld: we bezoeken Mansinam en Lemon, eilandjes die bijzonder geschikt zijn voor commercials van Bacardi. Verder weg gaat het, naar het indrukwekkende mooie Numfor dat zich op acht uur varen bevindt. Betoverende inhammen, mangrovewoud, (h)eerlijke dorpjes bewoond door vriendelijke mensen, warme begroetingen. Terug op het vasteland trekken we het Arfakgebergte in. We zien prachtige, schaars geklede mensen. Vrouwen met draagnetten op de rug en grote takkenbossen op het hoofd. Mannen op jacht met pijl en boog, een enkeling met een geweer over de schouder. Loslopende varkens, honden, katten. Kinderen in roodwitte uniformen die kilometers moeten afleggen op weg naar school of misie. We vliegen dwars over de Vogelkop boven eindeloos regenwoud naar Sorong, om van daaruit met een snelle boot naar de Raja Ampat eilanden te varen, volgens velen 's werelds ultieme plek om van de

onderwaterwereld te genieten. We verblijven op eiland Gam, in een door de SDSP gesteund klassiek losmen op palen in zee. We snorkelen door transparant water, boven fabelachtig koraal, tussen wolken Gargantueske visen. We zien dolfijnen, zeeslangen, walvissen en reusachtige manta's. Over ons heen – en vrijwel pal over de evenaar – vliegen kaketoës, parkieten en fregatvogels.

Niet alles is paradijselijk in Papua. We mandiën en ontlasten ons op plekken die de grootste nachtmerrie zullen zijn voor iemand met smetvrees. We worden bestookt door muskieten, lopen wonden op, zowel fysiek als mentaal, schudden door een aardbeving, laten onze nierstenen vergruizen tijdens urenlange jeepritten, lijden aan diarree en hoogtevrees (touwbrug!), zien mensen creperen aan malaria en andere narigheid in een geur van hitte. We vermen van veel kanten over politieke spanning, overvloedige houtkap, verzwegen olieboringen, het afgraven van complete bergen vanwege de kostbare erts. Maar dan toch: overal die lachende diepdonkere gezichten, de rode pruimmonden, de naaktheid van de bergbewoners, de mooie kinderen dartelend als uitgelaten bonobo's – hun overrompelende warmte en vriendelijkheid.

Tabee Manokwari

Tabee Vogelkop, tabee Papua. Ik vlieg huiswaarts en denk terug aan de afgelopen vier weken. Het was geen nostalgisch weerzien omdat ik te jong was destijds bij het vertrek naar Nederland, te jong voor echte reminiscenties. Ik heb het daarom al die jaren vooral moeten doen met de verhalen uit de familie, oude foto's en met die enkele spaarzame impressies die me wél beklifden. Nu ik het met eigen – volwassen – ogen heb gezien, ben ik overtuigd geraakt van iets wat de wereld zou moeten koesteren in plaats van bezetten, en uitbuiten.